

פרשת וישלח תשפ"ד רחל ולא

רות פרק א

(א) וַיְהִי בַיּוֹם שֶׁפֶט הַשְּׁפֹטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו: (ב) וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְעֹמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מְחִלּוֹן וְכַלְלוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי מוֹאָב וַיְהִיו שָׁם: (ג) וַיָּקֶם אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נְעֹמִי וַתִּשָּׂאָר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ: (ד) וַיִּשָּׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מִאֲבִיּוֹת שֵׁם הָאֶחָת עֲרֹפָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית רות וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשְׂרֵת שָׁנִים: (ה) וַיָּמָוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם מִחִלּוֹן וְכַלְלוֹן וַתִּשָּׂאָר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמְאִישָׁהּ: (ו) וַתָּקֶם הִיא וְכַלְתֶּיהָ וַתֵּשֶׁב מִשְׂדֵי מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בְּשִׂדָה מוֹאָב כִּי פָקֵד יִקְוֶה אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לָחֶם: (ז) וַתֵּצֵא מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵי כַלְתֶּיהָ עִמָּה וַתִּלְכְּנָה בְּדֶרֶךְ לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה: (ח) וַתֵּאמֶר נְעֹמִי לְשְׁתֵי כַלְתֶּיהָ לִכְנֹה שְׁבִנָּה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּה יַעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה יִקְוֶה עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעַמְדִי: (ט) וַיִּתֵּן יִקְוֶה לָכֶם וּמִצָּאָן מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִישָׁה וַתִּשָּׂק לָהֶן וַתִּשָּׂאנָהן קוֹלָן וַתְּבַכְינָה: (י) וַתֵּאמְרָנָה לָּהּ כִּי אֲתָדָּ נָשׁוּב לְעַמְּךָ: (יא) וַתֵּאמֶר נְעֹמִי שְׁבִנָּה בְּנֵתִי לָמָּה תִּלְכְּנָה עִמִּי הַעוֹד לִי בָנִים בְּמַעַי וְהָיוּ לָכֶם לְאֲנָשִׁים: (יב) שְׁבִנָּה בְּנֵתִי לָכֵן כִּי זָקַנְתִּי מֵהַיּוֹת לְאִישׁ כִּי אֲמָרְתִּי יֵשׁ לִי תִקְוָה גַם הַיִּיטִי הַלֵּילָה לְאִישׁ וְגַם יְלַדְתִּי בָנִים: (יג) הֲלֵהֶן תִּשְׁבְּרָנָה עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ הֲלֵהֶן תַּעֲנֶנָּה לְבִלְתִּי הָיוֹת לְאִישׁ אֶל בְּנֵתִי כִּי מֵרִ לִי מָאֵד מִכֶּם כִּי יִצְאָה בִּי יַד יִקְוֶה: (יד) וַתִּשָּׂנָה קוֹלָן וַתְּבַכְינָה עוֹד וַתִּשָּׂק עֲרֹפָה לְחַמוֹתֶיהָ וְרוֹת דָּבְקָה בָּהּ: (טו) וַתֵּאמֶר הִנֵּה שְׁבָה יְבַמְתָּךְ אֶל עַמָּה וְאֶל אֱלֹהֶיהָ שׁוּבִי אַחֲרַי יְבַמְתָּךְ: (טז) וַתֵּאמֶר רות אֶל תִּפְגְּעִי בִּי לְעֹזְבָךְ לָשׁוּב מֵאַחֲרַיךְ כִּי אֶל אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֵלַיךְ וּבְאֲשֶׁר תִּלְּבִינִי אֵלָיו עַמְּךָ עִמִּי וְאֱלֹהֶיךָ אֱלֹהֵי: (יז) בְּאֲשֶׁר תִּמְוֹתִי אֲמוֹת וְשֵׁם אֶקְבֹּר כֹּה יַעֲשֶׂה יִקְוֶה לִּי וְכֹה יִסִּיף כִּי הַמָּוֶת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֶךָ: (יח) וַתֵּרָא כִּי מִתְאַמְצֶת הִיא לָלֶקֶת אֶתָּה וַתִּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ: (יט) וַתִּלְכְּנָה שְׁתֵּיהֶם עַד בְּאֵנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כִּבְאֵנָה בֵּית לָחֶם וַתֵּהָם כָּל הָעִיר עֲלֵיהֶן וַתֵּאמְרָנָה הַזֹּאת נְעֹמִי: (כ) וַתֵּאמֶר אֵלֶיהֶן אֵל תִּקְרָאנָה לִּי נְעֹמִי קְרָאוּ לִי מִרָא כִּי הִמֵּר שְׂדֵי לִי מָאֵד: (כא) אֲנִי מְלָאָה הַלְּכֶתִי וְרִיקָם הִשִּׁיבֵנִי יִקְוֶה לָמָּה תִּקְרָאנָה לִּי נְעֹמִי וַיִּקְוֶה עָנָה בִּי וּשְׂדֵי הָרַע לִּי: (כב) וַתֵּשֶׁב נְעֹמִי וְרוֹת הַמוֹאָבִיָּה כַלְתֶּהָ עִמָּה הַשְּׁבָה מִשְׂדֵי מוֹאָב וְהָמָּה בָּאוּ בֵּית לָחֶם בְּתַחֲלַת קִצִּיר שְׁעָרִים:

רש"י
(א) ויהי בימי שפוט השופטים - לפני מלך מלך שאול שהיו הדורות מתפרנסים על ידי שופטים ובימי אבצן היה שאמר רבותינו אבצן זה בועז: **ויולך איש** - עשיר גדול היה ופרנס הדור ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניי הבאים לדוחקו לכך נענש:
(ב) **אפרתים** - חשובים וכן (שמואל א) בן תוחו בן צוף אפרתי אבגי'נוס, ראה חשיבותו שהרי השיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של עגלון היתה, ד"א אפרתים בית לחם קרויה אפרת: (ג) **איש נעמי** - למה נאמר מכאן אמרו אין איש מת אלא לאשתו (ואמר איש נעמי כלומר לפי שהוא היה איש נעמי ושולט עליה והיא טפלה לו לכן פגעה בו מדת הדין ולא בה): **גם שניהם** - מהו גם בתחלה לקו בממונם ומתו גמליהם ומקניהם אח"כ מתו גם הם: (ז) **ותצא מן המקום** - למה נאמר הרי כבר נאמר ותשב משדה מואב ומהיכן תשוב אם לא תצא מן המקום שהיתה שם אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם פנה זיוה פנה הדרה פנה שבחה של עיר וכן (בראשית כח) ויצא יעקב מבאר שבע: (יב) **כי זקנתי מהיות לאיש** - שאנשא לו ואוליד בנים ותנשאו להם שאינם אסורים לכם ואינכם אסורים להם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו שאינה זקוקה ליבם לפי שלא היו למחלון וכליון קדושין בהן שנכריות היו ולא נתייירו ועכשיו הן באות להתגייר כמו שנאמר כי אתך נשוב לעמד מעתה נהיה לעם אחד: **כי אמרתי יש לו תקוה** - כי אפילו אמר לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד וללדת בנים: **וגם הייתי הלילה לאיש** - ויותר מכן אפילו הריתי הלילה זכרים: **וגם ילדתי בנים** - או אפילו כבר ילדתי בנים: (יג) **הלהן תשברנה** - בתמיה שמא להם תצפנה עד אשר יגדלו לשון (תהלים קמו) שברו על ה' אלהיו: **תעגנה** - לשון אסור כלא כמו עג עוגה ועמד בתוכה ויש פותרין לשון עיגון ולא יתכן שאם כן היה לו לינקד הנו"ן דגש או לכתוב שני נונ"ן: **כי יצאה בי יד ה'** - אמר רבי לוי כל מקום שנאמר יד ה' מכת דבר היא ובנין אב לכולם (שמות ט) הנה יד ה' הויה: (טו) **הנה שבה יבמתך** - זה טעמו למעלה תחת השי"ן לפי שהוא לשון עבר (אסתר ב) ובבקר היא שבה טעמו למטה בבי"ת לפי שהוא לשון הווה וכן כל כיוצא בהם: (טז) **אל תפגע בי** - אל תפצרי בי: **כי אל אשר תלכי אלך** - מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבא להתגייר מודיעים לו מקצת עונשים שאם בא לחזור בו יחזור שמתוך דברים של רות אתה למד שאמרה לה נעמי אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת א"ל באשר תלכי אלך, אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינה אישה אמרה לה באשר תליני אלין, עמנו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלוש עשרה מצות עמד עמי, אסור לנו ע"א אלהיך אלהי, ארבע מיתות נמסרו לבית דין באשר תמותי אמות, שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין אמרה לה ושם אקבר: (יז) **כה יעשה ה' לי** - כאשר התחיל להרע שיצאה בי ידו להמית אישי ולירד מנכסי: **וכה יוסיף** - אם יפריד ביני וביניך כי אם המות: (יח) **ותחדל לדבר אליה** - מכאן אמרו אין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו: (יט) **ותלכנה שתיהם** - אמר רבי אבהו בא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקדוש ברוך הוא כיון שנתנה דעתה להתגייר הווה אותה הכתוב לנעמי: **ותהם כל העיר** - נעשית הומיה כל העיר כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום: **הזאת נעמי** - ה"א נקודה חטף מפני שהיא בתמיה הזאת נעמי שרגילה לצאת בצבים ובפרדים חזיתם מה עלתה לה על אשר יצאתה לחוצה לארץ: (כא) **מלאה הלכתי** - בעושר ובנים, ד"א שהיתה מעוברת: **ענה בי** - העיד עלי שהרשעתי לפניו, ד"א ענה בי מדת הדין כמו וענה גאון ישראל: (כב) **בתחלת קציר שעורים** - בקצירת העומר הכתוב מדבר:

רות פרק ד

רש"י

(א) ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר דבר בעז ויאמר סורה שבה פה פלני אלמני ויסר וישב: (ב) ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו: (ג) ויאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך מכרה נעמי השבה משדה מואב: (ד) ואני אמרתי אגלה אונד לאמר קנה נגד הישבים ונגד זקני עמי אם תגאל גאל ואם לא יגאל הגידה לי ואדע ואדעה כי אין זולתך לגאול ואנכי אחריך ויאמר אנכי אגאל: (ה) ויאמר בעז ביום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשת המת קניתי להקים שם המת על נחלתו: (ו) ויאמר הגאל לא אוכל לגאול לי פן אשחית את נחלתי גאל לך אתה את גאלתי כי לא אוכל לגאל: (ז) וזאת לפני בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל: (ח) ויאמר הגאל לבעז קנה לך וישלף נעלו: (ט) ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלוך מיד נעמי: (י) וגם את רות המואביה אשת מחלוך קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום: (יא) ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן יקוק את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה וקרא שם בבית לחם: (יב) ויהי ביתך כבית פרוץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן יקוק לך מן הנערה הזאת: (יג) ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן יקוק לה הריון ותלד בן: (יד) ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך יקוק אשר לא השפית לך גאל היום ויקרא שמו בישראל: (טו) והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך אשר אהבתך ולדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים: (טז) ותקח נעמי את הילד ותשתהו בחיקה ותהי לו לאמנת: (יז) ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אבי ישי אבי דוד: פ (יח) ואלה תולדות פרוץ פרוץ הוליד את חצרון: (יט) וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב: (כ) ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה: (כא) ושלמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד: (כב) ועבד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד:

(א) **פלני אלמני** - ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול: **פלני אלמני** - מתורגם בנביאים (שמואל א' כא) כסי וטמיר: **פלני** - מכוסה ונעלם לשון (דברים יז) כי יפלא (בראשית יח) היפלא מה' דבר: **אלמני** - אלמון מבלי שם, (ס"א אלמוני שהיה אלמן מד"ת שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית והוא אמר פן אשחית את נחלתי): (ד) ואדעה כי אין זולתך - קרוב לגאול: (ה) **ומאת רות המואביה** - אתה צריך לקנות והיא אינה מתרצה אלא אם כן תשאנה: (ו) **פן אשחית את נחלתי** - זרעי כמו (תהלים קכז) נחלת ה' בנים לתת פגם בזרעי שנאמר (דברים כג) לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית: (ז) **על הגאולה** - זו מכירה: **תמורה** - זו חליפין: **שלף איש נעלו** - זהו קניין כמו שאנו קונין בסודר במקום נעל, ורבותינו ז"ל נחלקו בדבר מי נתן למי יש אומרים קונין בכליו של קוני ובוועז נתן לגואל ויש אומרים קונין בכליו של מקנה וגואל נתן לבועז: **וזאת התעודה בישראל** - משפט העדות: (י) **להקים שם המת על נחלתו** - מותך שאשתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אשת מחלוך שמו נזכר עליה: (יא) **כרחל וכלאה** - אף על פי שהיו משבט יהודה ומבני לאה מודים הם על רחל שהיתה עיקרה של בית והקדימו רחל ללאה: **וקרא שם** - כלומר יגדל שמך: (יב) **כבית פרוץ** - שיצאנו ממנו: (יט) **ואלה תולדות פרוץ** - לפי שייחס את דוד על שמה של רות המואביה חזר ויחסו על שם יהודה:

לה הריון ותלד בן: (יד) ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך יקוק אשר לא השפית לך גאל היום ויקרא שמו בישראל: (טו) והיה לך למשיב נפש ולכלכל את שיבתך אשר אהבתך ולדתו אשר היא טובה לך משבעה בנים: (טז) ותקח נעמי את הילד ותשתהו בחיקה ותהי לו לאמנת: (יז) ותקראנה לו השכנות שם לאמר ילד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא אבי ישי אבי דוד: פ (יח) ואלה תולדות פרוץ פרוץ הוליד את חצרון: (יט) וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב: (כ) ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה: (כא) ושלמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד: (כב) ועבד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד: